

Naslov članka/Article:

Sistematično poučevanje bralnih učnih strategij na Osnovni šoli Frana Albrehta Kamnik

Systematic Teaching of Reading Strategies at Fran Albreht Kamnik Primary School

Avtor/Author:

Tadeja Česen Šink

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Šolska knjižnica št. 3-4/2017, letnik 26

ISSN 0353-8958

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2017

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/solska-knjiznica/>

Sistematično poučevanje bralnih učnih strategij na Osnovni šoli Frana Albrehta Kamnik

Systematic Teaching of Reading
Strategies at Fran Albreht Kamnik
Primary School

Tadeja Česen Šink

Ključne besede

bralne učne strategije, šolska
knjižnica, bibliopedagoške dejav-
nosti, knjižnično informacijsko
znanje (KIZ), Vennov diagram,
Paukova strategija, učenje učenja

Izveček

Avtorica predstavi projekt poučevanja bralnih učnih strategij na OŠ Frana Albrehta Kamnik. Projekt je predstavljen vse od začetne faze oziroma načrtovanja, zorenja idej pa do zaključne faze oziroma poučevanja strategij. Bralne učne strategije učenec pomagajo pri učenju učenja. To je bilo vodilo zaposlenih na OŠ Frana Albrehta Kamnik, ki so v okviru delovne skupine za bralno pismenost in učenje učenja na tem področju želeli teorijo udejanjiti v praksi. Kot pomoč in spodbudo k širšemu razmišljanju o bralni pismenosti in učenju učenja so zaposleni na eni izmed pedagoških konferenc poslušali predavanje dr. Sonje Pečjak na temo bralnih učnih strategij. Čez nekaj mesecev so kot gostjo pedagoške konference povabili še Miro Kramarič. Po tem se je večkrat sešla delovna skupina, ki je oblikovala predlog izvedbenega načrta sistematičnega oziroma načrtnega poučevanja bralnih učnih strategij. Z njim so seznanili strokovne aktivne, ki so predlog potrdili. Sledila je izvedba s strani učiteljev in šolskih knjižničark. Trenutno je bila izvedena že več kot polovica načrtovanih aktivnosti. Do konca šolskega leta želijo izvesti vse, nato pa bodo opravili evalvacijo izvedenega dela.

UDK 37.091.3:028
37.015.3:028

Abstract

The author presents the project of teaching reading strategies at the Fran Albreht Kamnik Primary School. It presents the project from its initial phase, i.e. the planning and maturing of ideas, to its final phase, i.e. the teaching of strategies. Reading strategies help pupils learn how to learn. That was what guided the employees at the Fran Albreht Kamnik Primary School, who wished to put theory into practice within the scope of a working group for reading literacy and learning to learn. To help and encourage them to think more broadly about reading literacy and learning to learn, the employees attended a lecture by dr. Sonja Pečjak on the topic of reading strategies at a pedagogical conference. A few months later, they invited Mira Kramarič to be a guest lecturer at a pedagogical conference. Afterwards, the working group met on several occasions and designed a proposal of an implementation plan for the systematic or planned teaching of reading strategies. They presented it to the professional working groups, which approved the proposal. This was followed by teachers' and school librarians' implementation. So far, more than half of the planned activities have been implemented. They wish to implement all of them by the end of the school year, after which they will evaluate the work performed.

Keywords

reading strategies, school library, bibliopedagogical activities, Library and Information Knowledge, Venn diagram, Pauk's strategy, learning to learn

UVOD

Ko ob koncu vsakega šolskega leta načrtujemo aktivnosti za prihodnje leto, imamo zaposleni na naši šoli možnost v skupni dokument vpisati predloge za izobraževanja. Izbiramo lahko med izobraževanji, ki bi se jih radi udeležili kot posamezniki ali kot skupina. Pred dvema letoma smo med drugim kot skupinsko izobraževanje izbrali področje bralne pismenosti in učenje učenja. Pred tem smo namreč zaključili s sodelovanjem v triletnem državnem projektu Izpopolnjevanje za samoevalvacijo, v katerem sta bila na nivoju šole pomembna dva glavna cilja. Za prvi cilj (»izboljšati funkcionalno pismenost učencev v slovenskem jeziku«) smo izbrali naslednjo strategijo: z različnimi učnimi metodami in oblikami ter z ustvarjanjem vzpodbudnega učnega okolja učencem omogočamo razvijanje in izboljševanje funkcionalne pismenosti. Za doseg drugega cilja (»okrepiti pozitiven odnos do sebe in ustvariti okolje, ki

bo spodbujalo samospoštovanje, samozavest in skrb za zdravje«) pa smo uporabljali strategijo: z različnimi dejavnostmi pri učencih razvijamo samospoštovanje in samozavest, omogočamo razvoj socialnih veščin in vzpodbujamo skrb za telesno in duševno zdravje.

KAKO SMO NAJPREJ SAMI SPOZNAVALI TEORIJU

Ravnatelj je oblikoval delovno skupino, v katero so bile vključene učiteljice slovenščine, knjižničarki, svetovalna delavka, pedagoginja in specialne pedagoginje. Članice delovne skupine smo bile zadolžene, da učiteljskemu zboru na pedagoški konferenci najprej predstavimo teorijo. Vsebinsko smo razdelile na teoretični in praktični del. V prvem delu smo na kratko predstavile teorijo bralne pismenosti in učenja učenja ter pokazale nekaj primerov uporabe (semafor, VŽN, Paukova strategija ...), sledila je delavnica. Želele smo, da bi

sodelavci razmislili o tem, kako bi izboljšali bralno pismenost učencev in kako bi jih naučili metod učenja. Učiteljski zbor smo razdelili v 13 skupin oziroma strokovnih aktivov. Skupine učiteljev predmetne stopnje so bile oblikovane glede na predmetna področja poučevanja, skupine učiteljev razredne stopnje pa glede na razred, v katerem poučujejo. Njim so bili pridruženi tudi učitelji podaljšanega bivanja. V skupinah so nas pri razmišljanju vodila tri vprašanja:

1. *Kako se pri naših učencih kažejo težave na področju bralne pismenosti in pri učenju učenja?*

Med odgovori na to vprašanje so sodelavci med drugim zapisali:

- * organiziranost šolske mize, torbice, potrebščin,
- * površno branje navodil, slaba tehnika branja, pomanjkanje vztrajnosti pri branju, nesamostojnost,
- * razumevanje besed, besednih zvez, tehnika branja, trening branja – bralna pismenost; nesamostojnost, učenci nimajo delovnih navad – učenje učenja,
- * ne lotijo se branja navodil, čakajo na pojasnila učitelja, slabi bralci, slabo razumevanje besed,
- * samostojno se premalo poglobijo v besedilo in čakajo na pomoč učitelja, premajhna samoiniciativa in spodbuda domačega okolja,
- * učenci ne berejo pozorno, ne znajo poiskati bistva in povezati delov v celoto,
- * težave pri razumevanju prebranega (navodil), ne znajo se učiti, težave pri primerjanju besedil, ne znajo izpisati bistva, težave pri oblikovanju miselnih vzorcev,
- * nerazumevanje navodil, preskromno besedišče, učenci se ne znajo učiti,
- * z učenci se na razrednih urah pogovarjamo o strategijah učenja, nekaterim so popolnoma tuje,
- * nerazumevanje navodil, kar vodi v nepravilno rešene naloge in neustrezno izvedeno praktično delo. Težave pri iskanju bistva v besedilu (zapiski, izdelava plakata, kratko poročanje ...).

2. *Kakšno je vaše mnenje o predstavljenem projektu? Kako bi se mi tega lotili? S katerimi aktivnostmi bi izboljšali bralno pismenost in kompetenco učenja učenja?*

Sodelavci so razmišljali takole:

- * konstruktivno spodbujamo nadaljnje delo na področju bralne pismenosti, izobraževanje za učitelje in starše, konkretne in enostavne dejavnosti v sodelovanju s kolegi, gledališke, lutkovne predstave starejših učencev za mlajše,
- * naredimo posnetek dejanskega stanja – na šoli marsikaj že delamo, vprašali se bomo, kaj želimo izboljšati, načrtovanje dejavnosti, izvajanje in evalvacija,
- * izboljšanje bralne tehnike, spodbujanje zanimanja za knjigo in rokovanja z njo, širjenje besedišča, reden obisk knjižnice, učenje novih besed,
- * projekt se nam zdi preveč papirnat, saj veliko tega že izvajamo v praksi, naloge: dopolni, prečrtaj, obkroži bi zamenjali z napiši, opiši, obnovi,
- * dober nabor idej, predlagamo, da izberemo največ dve aktivnosti, ki se vertikalno povežeta in nadgrajujeta. Ključno je, da so o tem seznanjeni tudi starši,
- * projekt je dober, eden od možnih načinov, učenci naj odgovarjajo v celih stavkih, uporabljanje definicij pri matematiki,
- * zavedamo se nujnosti vključitve v projekt. Predlagamo pregled aktivnosti, ki jih že izvajamo, in nadaljevanje z dobrimi praksami,
- * menimo, da je projekt za razvoj učencev in učiteljev smiseln. V že obstoječe dejavnosti bi vključili še element preverjanja doseženega.

3. *Katere aktivnosti bi želeli zase, za svoj profesionalni razvoj na tem področju? V katere teme, področja bralne pismenosti in učenja učenja bi se želeli poglobiti?*

Ponudili smo naslednji nabor izobraževanj:

- * Kaj je učenje, Nevrofiziološke osnove učenja – zorenje in učenje, Nižje in višje oblike učenja; psihomotorično učenje in učenje z opazovanjem, Besedno-simbolno učenje, Učenje pojmov in zakonitosti, Pomnjenje in pozabljanje, Učenje kot reševanje problemov, Ustvarjalnost in učenje, Učenje stališč in vrednot, Celostni pristopi k učenju, Dejavniki uspešnega učenja, Stili spoznavanja, spoznavna struktura in učenje, Učne strategije, učenje učenja, Motivacija in učenje, Čustveno-osebnostni dejavniki učenja, Socialnopsihološki dejavniki učenja, Učenci

s posebnimi potrebami, individualne razlike in učenje, Preverjanje, ocenjevanje in učenje, Učenje za prihodnost, Bralne učne strategije, Priprava nalog in vprašanj na različnih taksonomskih stopnjah ...

Sodelavci so največkrat izbrali med temi možnostmi:

- * Bralne učne strategije, priprava nalog in vprašanj po Bloomu, motivacija in učenje. Glede na njihove odgovore, smo sklenili, da bosta torej naši glavni nalogi še naprej razvijanje bralne pismenosti in učenja učenja.

Po končanem razmišljanju o omenjenih treh vprašanih smo sodelavcem pokazali še operativni načrt razvijanja bralne pismenosti ene ljubljanskih osnovnih šol. Ta načrt je vseboval aktivnosti, ki so bile razdeljene po razredih oziroma predmetnih področjih. Po pregledu načrta smo lahko samo še potrdili že naše predhodno razmišljanje, namreč, da na šoli veliko takih oziroma podobnih aktivnosti že izvajamo, vendar jih do zdaj še nismo zapisali v taki obliki. Konferenco smo zaključili motivirani, saj smo ugotovili, da smo na tem področju že precej aktivni. Dali smo si mesec dni časa, da vsak posameznik z učenci poskusi razvijati bralno pismenost z naborem aktivnosti načrtnega razvijanja bralne pismenosti. Na naslednji konferenci smo poročali o primerih dobre prakse oziroma o tem, kaj smo izvajali. Več aktivnosti so sicer izvajale učiteljice razrednega pouka, ki so poročale o uporabi pojmovne mreže v obliki dlani, ribje kosti, časovnega traku, manj so bili aktivni učitelji predmetne stopnje, spet bolj aktivne pa so bile učiteljice dodatne strokovne pomoči oziroma specialne pedagoginje, ki so precej bralnih učnih strategij naučile uporabljati učence predmetne stopnje, ki imajo učno pomoč. Sklep konference je bil, da za zdaj s tem načinom nadaljujemo do konca šolskega leta. Ravnatelj nam je sporočil še, da si avgusta lahko obetamo obisk ene glavnih strokovnjakinj s tega področja.

ŠE NEKAJ TEORIJE

Pred začetkom novega šolskega leta nas je na eni uvodnih pedagoških konferenc obiskala strokovnjakinja s področja bralnih učnih stra-

tegij, dr. Sonja Pečjak. Na njenem predavanju smo zelo podrobno spoznali teorijo bralnih učnih strategij. Člani delovne skupine smo menili, da vendarle potrebujemo še nekaj konkretnih idej in nasvetov, kako vse to udejanjiti v praksi, da bi lahko pripravili nekaj konkretnih primerov nalog, ki bi jih lahko kadar koli uporabili pri pouku. Specialna pedagoginja se je zato dogovorila za obisk še ene izmed strokovnjakinj s področja bralnih učnih strategij in obiskala nas je Mira Kramarič, upokojena učiteljica razrednega pouka. Ta je v sodelovanju z dr. Pečjak sodelovala tudi pri pripravi priročnika z naslovom Bralne učne strategije, ki je izšel pri založbi Rokus Klett. Priročnik so učiteljice razrednega pouka že poznale, saj so poleg njega obstajali tudi snopiči z nalogami za urjenje bralnih učnih strategij, ki so jih ob nakupu kompleta delovnih zvezkov omenjene založbe prejeli učenci 3., 4. in 5. razreda. Izvod priročnika sem že pred časom kupila tudi za šolsko knjižnico, tako da sem njegovo vsebino poznala tudi sama. Na sestanku delovne skupine za bralno pismenost, na katerem smo se člani pripravljali na obisk Mire Kramarič, smo pregledovali omenjeni priročnik. Odločili smo se, da bomo ob obisku sodelavcem predstavili tržnico strategij. Medtem ko smo si delili zadolžitve, kdo bo predstavil določeno strategijo za tržnico, se mi je utrnula ideja, da bi bilo dobro, če bi priročnik imeli vsi strokovni delavci. Člani delovne skupine so mojo idejo podprli, zato sem jo še pred obiskom povedala tudi ravnatelju, ki jo je na naše veselje tudi uresničil. Sledil je torej omenjeni obisk strokovnjakinje na šoli. Mira Kramarič nam je na primerih pokazala praktično uporabo posameznih strategij. V začetku je predstavila vse štiri jezikovne spretnosti. Več časa smo namenili metodam začetnega opismenjevanja in branju. Zato je predstavila strategije za dobro bralno razumevanje: ustvarjanje mentalnih slik, uporaba predznanja, postavljanje vprašanj, sklepanje in zaključevanje, določanje bistva, sintetiziranje in povezovanje informacij, uporaba podpor- nih strategij. Za zaključek pa je predstavila strategijo postavljanja vprašanj in odgovorov. Uporabo te strategije je pokazala z različnimi besedili, primernimi za več razredov. Po koncu njenega predavanja smo sodelavce povabili

na ogled tržnice in vsakemu pa izročili izvod priročnika.

OD TEORIJE K PRAKSI

Vsi strokovni delavci smo bili zdaj »opremljeni« s teorijo in primeri uporabe bralnih učnih strategij. Potrebovali smo le še način, kako bomo naš načrtovani cilj razvijanja bralne pismenosti dosegli v praksi. Spet smo se zbrale članice delovne skupine in sklenile, da se bomo na podlagi prejetega priročnika lotili načrtnega poučevanja bralnih učnih strategij in da bomo za vsak razred določili eno strategijo, ki se je bodo učenci naučili. Sklicali smo še en sestanek, na katerem smo bile prisotne članice delovne skupine za bralno pismenost in vodje strokovnih aktivov. Na njem smo določili strategije za posamezne razrede in načine, kako oziroma kdo bo projekt izvajal. Knjižničarka sem oblikovala zapis in ga posredovala v presojo vodjem strokovnih aktivov. V treh tednih so se sestali člani vseh strokovnih aktivov, ki so predlog obravnavali ter ga tudi potrdili. Zato smo lahko začeli z izvajanjem. Oblikovali smo naslednji načrt za poučevanje bralnih strategij:

Tabela 1: Načrt poučevanja bralnih učnih strategij

Razred	Bralna učna strategija	Izvajalec
1. razred	časovni trak	knjižničarki
2. razred	pojmovna mreža v obliki dlani in ribja kost	knjižničarki
3. razred	Vennov diagram	knjižničarki
4. razred	Paukova strategija do 3. faze	knjižničarki
5. razred	Paukova strategija vse 4 faze	knjižničarki
6. razred	- učenje uporabe PowerPointa - Tehniški dan Poklici: področja - spoznavanje sebe, samopodoba, cilji	- računalničar in učiteljice - svetovalna delavka in učitelji
7. razred	Tehniški dan Poklici: področja - spoznavanje sebe, samopodoba, cilji, motivacija za učenje in učenje strategij učenja	svetovalna delavka in učitelji
8. razred	strategija postavljanja vprašanj : vprašanje-odgovor (iz leposlovnih knjig in učbenikov)	knjižničarki
9. razred	miselni vzorec s povzetkom učnih strategij - katere strategije bom uporabil v srednji šoli, organizacija učenja in zapiskov	knjižničarki

Načini uvajanja bralnih strategij v razredu: *na razredni stopnji* bomo učenje bralnih strategij izvajali v okviru knjižničnega informacijskega znanja (KIZ). Načini so lahko različni oziroma po dogovoru knjižničarke in učitelja. Skupaj s specialno pedagoginjo sva predlagali, da bi določeno bralno strategijo učencem predstavila knjižničarka, potem bi to strategijo učenci vadili pri pouku z učiteljem. Če so učitelji izbrano strategijo že sami predstavili učencem, pa knjižničarka z učenci strategijo še enkrat ponovi. Vse je torej odvisno od medsebojnega dogovora knjižničarke in učiteljev. Ta način velja predvsem za povezavo z razredno stopnjo. *Na predmetni stopnji* bomo aktivnosti izvajali v okviru KIZ, razrednih ur, projektov in tehniških dni. Poleg knjižničark bosta zato sodelovala še računalničar, ki učencem v 6. razredu v okviru digitalne pismenosti predstavi pripravo predstavitev v PowerPointu, in svetovalna delavka, ki v 6. razredu izvaja projekt poklicnega usmerjanja s področja samopodobe in spoznavanja sebe. V 7. razredu se projekt dopolni še s določanjem ciljev, motivacijo za učenje in učenjem učenja. V 8. razredu bomo učencem predstavili strategijo postavljanja vprašanj s pomočjo leposlovnih besedil in učbenikov. Z učenci 9. razreda pa bomo pripravili povzetek strategij učenja, ki so jih pridobili v osnovni šoli in jim bodo v pomoč pri učenju v srednji šoli.

Namen je bil, da bi se učenci vsako leto naučili uporabljati eno bralno učno strategijo, skozi celotno šolanje bi tako pridobili znanje različnih načinov samostojnega učenja. Ker gre za dolgoročno dejavnost, smo začeli z majhnimi koraki. Poučevanja učnih strategij so bile do zdaj deležne šele prve generacije učencev. Do zdaj smo izvedli že več kot polovico načrtovanih ur za letošnje šolsko leto. Po končanih izvedbah bomo ob koncu šolskega leta pripravili evalvacijo opravljenega dela in ustreznosti izbranih strategij. V naslednjem šolskem letu pa bomo s tem načinom dela nadaljevali.

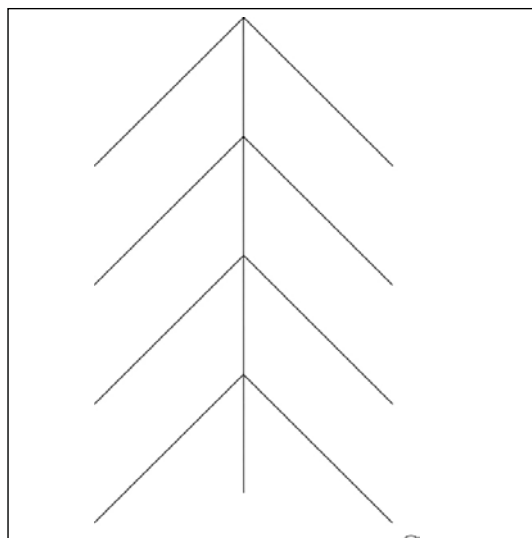
POUČEVANJE STRATEGIJ

V nadaljevanju bom opisala nekaj že izvedenih ur. V okviru knjižničnega informacijskega znanja sem izvedla uro z drugošolci in jim

predstavila strategijo ribja kost. V sodelovanju z razrednimi učiteljicami smo v snopiču za 3. razred izbrali dve krajši besedili. Prvo je vsebovalo sopomenke, drugo pa protipomenke. Učencem sem pokazala prazno obliko ribje kosti in jih vprašala, na kaj jih slika spominja. Odgovorili so: dežnik, smrečica, ribje kosti. Povedali smo, da se oblika imenuje ribja kost in da jo uporabljamo za prikaz besedil, ki govorijo o vzrokih in posledicah. Mreža je sestavljena iz premice, iz katere izhajajo črte kot pri ribi navzgor in navzdol. Učiteljica je predlagala, da list zaradi lažjega pisanja obrnemo pokončno, zato smo pisali v obliko smrečice. Prikaz uporabljamo za prikazovanje vzročno-posledičnih odnosov, pozitivnih oz. negativnih lastnosti, prednost in pomanjkljivosti in za razvoj besedišča (iskanje sopomenk in protipomenk).

2. razred: Ribja kost

Slika 1: Ribja kost

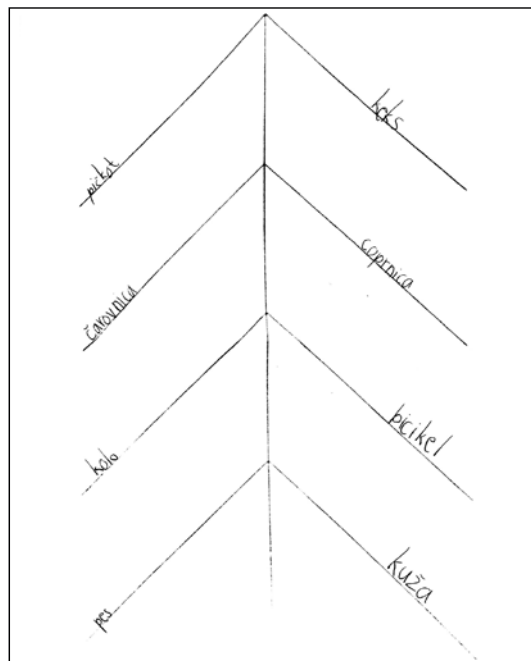
Dogovorili smo se, da bomo v »smrečico« pisali pare besed, eno besedo bomo napisali na en krak, njen par pa na drugega. Skupaj smo prebrali besedilo. Vsak je prebral eno poved. Ugotovili smo, da bomo pri prvem besedilu iskali protipomenke, pri drugem sopomenke. Z iskanjem rešitev ni bilo težav, zato smo nalogo rešili zelo hitro. Navajam primera besedil, ki smo ju uporabili iz priročnika Bralne učne strategije avtoric Sonje Pečjak in Mire Kramarič. Rešitve so označene (podčrtano, ležeče, krepko)

NASPROTEN POMEN BESED

Ob morju stoji **majhna** zgradba. V njej družina Kovač preživlja proste dni. Starša imata **veliko** sobo **zgoraj**. Tom pa **majhno** sobo **spodaj**. Kadar je **sončno**, Tom in prijatelj plavata v morju. Tom je **hiter** plavalec, prijatelj pa **počasen**. Kadar je **deževno**, se na terasi igrata z avtomobilčki. Prijatelj avtomobilček je **črn**, Tomov pa **bel**. (Pečjak in Kramarič, 2015a)

ENAK POMEN BESED

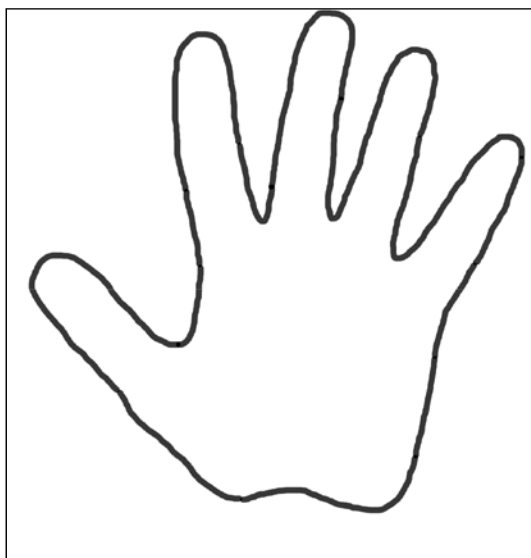
Kovačevi so sedli vsak na svoje **kolo** in se odpeljali v mesto. Ob očkovem **biciklu** je tekel **pes** Piki. Ustavili so se pred slaščičarno. Kupili so **piškote**. Tom je **kužku** vrgel **keks**. Na stojnici je očka kupil brisačo s čarovnico, mami pa je bila všeč majica s **coprnico**. (Pečjak in Kramarič, 2015a)

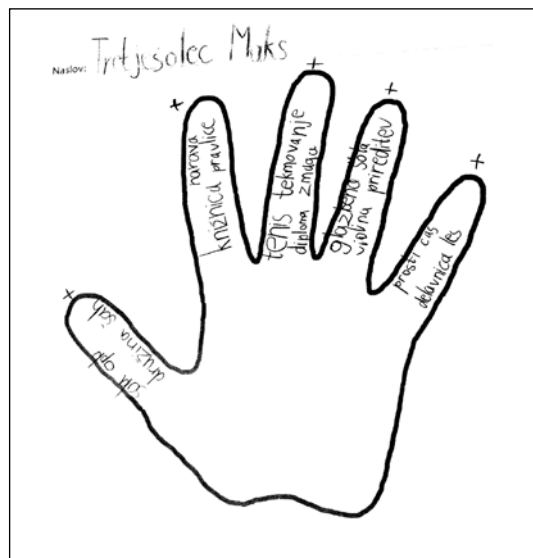
Slika 2: Primer rešene ribje kosti (Foto: Tadeja Česen Šink)

2. razred: Pojemovna mreža v obliki dlani

Ko smo izpolnili ribjo kost, smo se lotili še pojmovne mreže v obliki dlani. Z učenci smo si ogledali sliko dlani in vprašala sem jih, s čim si pomagamo pri naštevanju stvari ali računanju. Odgovorili so, da s prsti. Zato sem

Slika 3: Pojemovna mreža v obliki dlani

Slika 4: Primer rešene pojemovne mreže v obliki dlani (Foto: Tadeja Česen Šink)

povedala, da strategijo uporabljamo tako, da v vsak prstek napišemo po eno ali nekaj besed, s katerimi si bomo pomagali pri obnovi zgod-bice. To so ključne besede. Strategija je poleg tega primerna tudi kot pomoč pri govornih nastopih, pri začetnem učenju poštevanke, pri usvajanju prvih pravil slovnice, poimenova-nju števil in znakov pri računskih operacijah, učenju angleških besed ...

Tudi tu smo sliko zaradi lažjega pisanja obrnili. Z učenci smo prebrali naslednje besedilo:

TRETJEŠOLEC MAKS

Ime mi je Maks. Živim v mestu. Imam starejšo sestro Špelo, očka in mamico. Obiskujem 3. razred osnovne šole. Očka me vsako jutro pelje v šolo. Po pouku ostanem v podaljšanem bivanju. Ko napišem domačo nalogo, se s sošolci igram. Najraje igram šah ali različne igre z žogo.

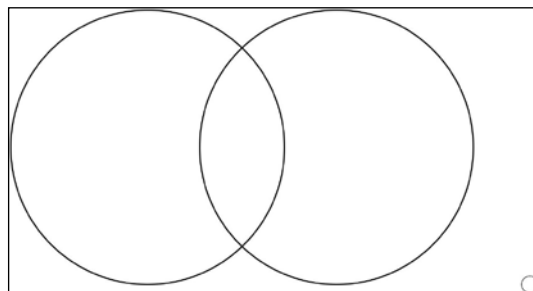
Zelo rad obiskujem knjižnico. Tam berem knjige in poslušam zani-mive pravljice. Večkrat si izposodim knjige o naravi.

Treniram tenis. Trikrat na teden imam trening. Na teniškem igrišču s prijatelji igram tenis. Udeležujem se različnih tekmovanj. Spomladi sem zmagal na klubskem tekmovanju. Dobil sem diplomo.

Hodim tudi v glasbeno šolo. Učim se igrati violino. Nastopam na šolskih prireditvah.

Kadar imam čas, grem k očku v mizarsko delavnico. Izberem različne lesene odpadke in ustvarjam svoje izdelke. Naredil sem že lesenega kopitljačka, ptičjo hišico in zabojček za igrače. (Pečjak in Kramarič, 2015a)

3. razred: Vennov diagram

Slika 5: Vennov diagram

S tretješolci smo se naučili uporabljati Vennov diagram, ki ga sicer **že** poznajo iz matematike. Sami so povedali, da z njim med seboj primer-jamo posamezne dele besedila. S pomočjo tega prikaza učenec lahko hkrati prikaže podobno-sti in razlike med dvema osebam, dogodko-ma, rastlinama, pojavoma ... Vennov diagram predstavljata dva prekrivajoča se kroga. V prekrivajočem delu obeh krogov prikazujemo skupne značilnosti, v levem in desnem krogu pa lastnosti značilne za posamezen predmet. Dela smo se lotili tako, da smo najprej enkrat prebrali obe besedili. Sledilo je drugo branje, ob katerem smo že podčrtavali skupne in specifične lastnosti. Ob tem smo uporabili tri različne označevalce besedila oziroma barvice. Potem smo v diagram le še vpisali podčrtane besede. Med seboj smo primerjali naslednji dve besedili, ki opisujeta družino.

MOJA DRUŽINA

Naša družina šteje štiri člane. Mami je ime Maja. Po poklicu je trgovka. Zaposlena je v trgovini z živili. Očka Miha je strojni tehnik in dela v tovarni avtomobilov. Imam sestro Mojco, ki hodi v sedmi razred. Stara je štirinajst let. Rojstni dan ima 7. novembra. Moje ime je Tina in sem stara devet let. Obiskujem tretji razred. Doma imamo muco Tito in psa Lorda. (Pečjak in Kramarič, 2015a)

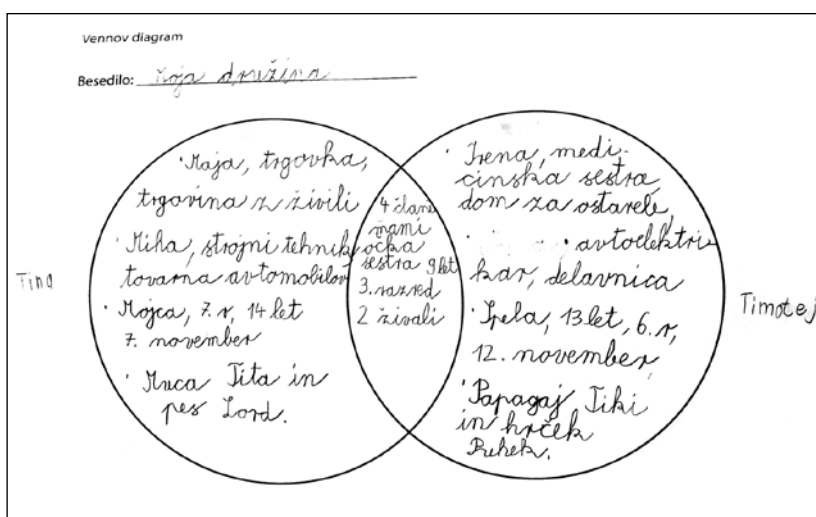
MOJA DRUŽINA

Naša družina ima štiri člane. Mamici je ime Irena in je po poklicu medicinska sestra. Dela v domu za ostarele. Očka je po poklicu avtoelektrikar in ima svojo delavnico. Sestra Špela je stara trinajst let. Hodi v šesti razred. Rojena je 12. novembra. Jaz sem Timotej. Star sem devet let in obiskujem tretji razred. Doma imamo papagaja Tikija in hrčka Puhka. (Pečjak in Kramarič, 2015a)

besedne zveze in povedi. V naslednji fazi na desno stran lista zapiše bistvene, ključne besede kot obrobne razlage, ki pozneje pomagajo pri priklicu informacij. V zadnji fazi pa na podlagi ključnih besed napiše kratek povzetek, ki mu pomaga pri ponavljanju.

Tabela 2: Paukova strategija

NASLOV	
Zapis/besedilo (1. in 2. faza)	Ključne besede (3. faza)
Povzetek (4. faza)	

Slika 6: Primer rešenega Vennovega diagrama (Foto: Tadeja Česen Šink)

4. razred: Paukova strategija (3 faze)

Četrtošolce smo želeli naučiti tri faze Paukove strategije, četrto fazo pa smo naredili ustno. Iskanje ključnih besed jim je povzročalo kar precej težav, ustno povzemanje pa presenetljivo ne.

Učencem sem povedala, da je Paukova strategija primerna za postopno zgoščevanje besedila, ki se zaključijo s povzemanjem. Kako jo izvedemo: list papirja A4 razdelimo navpično v dva dela (črta je 1/4 od desnega roba). Učenec najprej pozorno prebere besedilo. Daljše besedilo razčleni v manjše dele (odstavke). Potem na levo stran lista zapiše pomembne besede,

Izvedbo te strategije sem malo prilagodila. Ko smo se z učiteljicami 4. razreda dogovarjale za izvedbo ure, so predlagale, da bi uporabila kakšno besedilo na temo otrokovih pravic, ki jih obravnavajo oziroma so jih že obravnavali pri družbi. Iz učbenika za družbo sem prepisala besedilo z naslovom Enake pravice za vse otroke. Učenci imajo učbenike iz učbeniškega sklada, zato vanje žal ne smejo pisati ali podčrtovati, kar pa se mi pri tej metodi zdi ključno. V treh oddelkih so snov že predelali in smo s to metodo snov le utrdili, v dveh pa je bila ta snov nova. V vseh oddelkih pa so bili učenci na koncu presenečeni, da so spoznali drugačen način učenja. Večini je bil novi način všeč. Kako smo se lotili dela? Z učenci smo najprej prebrali besedilo. Ob drugem branju smo podčrtali pomembne dele besedila. Sledila sta skupno oblikovanje in zapis ključnih besed v obrobni prostor. Ob koncu smo s pomočjo ključnih besed ustno sestavili povzetek.

Prikazujem že rešeni primer.

NASLOV: OTROKOVE PRAVICE

Zapis/besedilo (1. in 2. faza)

Vsi ljudje na svetu bi morali imeti možnosti zadovoljiti svoje osnovne potrebe. Predstavniki držav v Organizaciji združenih narodov so te potrebe prepoznali kot pravice ljudi. Posebej so zapisali pravice otrok. In katere pravice imajo otroci?

Pravica do imena in državljanstva: ko se otrok rodi, njegovo ime in priimek, datum rojstva, imena staršev in državljanstvo zapišejo v rojstni list. Državljeni Slovenije imajo slovensko državljanstvo.

Pravica do družine: otroci imajo pravico, da živijo pri svojih starših. Kadar starši ne živijo skupaj, imajo pravico do stikov s staršem, ki živi drugje. Včasih starši ne znajo ali ne morejo skrbeti za svoje otroke. V takih primerih mora zanje poskrbeti država. Njene službe otrokom običajno poiščejo rejniške družine, ki jih vzamejo v oskrbo.

Pravica do zdravja: odrasli morajo skrbeti za zdravje otrok tako, da jim dajejo primerno hrano, obleko ter omogočajo življenje v zdravem okolju. Kadar otroci zbolijo, imajo pravico, da zanje poskrbi zdravnik.

Pravica do igre in prijateljev: otroci imajo pravico do prostega časa in igre, primerne njihovi starosti. Pravico imajo, da se družijo s prijatelji.

Pravica do izobrazbe: te pravice otroci nimajo preveč radi. Vendar jim omogoča, da pridejo do poklica in znanja, ki jim bosta omogočila dostojno življenje. Njihova pravica pa je tudi, da jih v šoli vzgajajo v duhu razumevanja, miru, strpnosti in prijateljstva.

Pravica do svojega mnenja in izražanja: vsi ljudje, tudi otroci, imajo pravico povedati ali napisati, kaj mislijo. Kadar odrasli sprejemajo odločitve, ki zadevajo otroke, morajo prisluhniti tudi njihovem mnenju. Temu naj bi sledil skupni dogovor.

Pravica do nenasilnega ravnanja: odrasli morajo otroke varovati pred kakršnim koli nasiljem. Ob vsakem nasilju poišči pomoč pri starših, učiteljih ali drugih ljudeh, ki jim zaupaš. Kadar si v stiski, lahko telefoniraš tudi na brezplačni telefon za otroke in mladostnike ali se obrneš na Varuha človekovih pravic.

Pravica do posebne skrbi za otroke invalide: otroci, ki so duševno, telesno ali vedenjsko prizadeti, so upravičeni do posebne skrbi. Imajo pravico do zdravstvenega varstva in šolanja, ki ustreza njihovim posebnostim.

Pravice prinašajo dolžnosti: prav je zahtevati, da vsi upoštevajo tvoje pravice, vendar pravice pomenijo tudi dolžnosti. Tudi drugi otroci imajo enake pravice kot ti. S svojim ravnanjem jim ne smeš kratiti njihovih pravic. Tvoja dolžnost je spoštovati ime drugega, da se učiš in drugih ne motiš pri učenju, da spoštuješ lastnino drugih, da poveš odraslemu o nasilju, ki se dogaja tebi ali drugemu. (Umek in Janša Zorn, 2016)

Ključne besede
(3. faza)

OZN

- pravice otrok
- ime in državljanstvo (rojstni list)
- družina (starši, rejniška družina)
- zdravje (hrana, obleke, zdravnik)
- igra in prijatelji
- šolanje
- svoje mnenje
- nenasilje (stiska, TOM telefon)
- otroci invalidi (zdravje, šola)
- dolžnosti (spoštujem druge)

5. razred: Paukova strategija

Tudi pri petošolcih smo izbrali Paukovo strategijo, vendar smo jo pri vseh oddelkih uporabili za utrjevanje snovi. V vseh oddelkih so pri družbi v času dogovarjanja za izvedbo ure zaključili s spoznavanjem obpanonskega sveta. Izbrala sem enak način kot pri četrtošolcih, vendar sem besedilo vzela iz učbenika druge založbe, kot pa ga uporabljajo pri pouku. Razlika je bila tudi ta, da smo s petošolci povzetek tudi zapisali. Tudi oni so bili presenečeni nad novim načinom ponavljanja in učenja snovi.

Poleg omenjenih izvedenih ur je računalničar šestošolce v okviru razvijanja digitalne pismenosti naučil že uporabljati in izdelati predstavitev s pomočjo PowerPointa. Prav tako so imeli šestošolci in sedmošolci že tehniški

dan na temo poklicne orientacije. S šestošolci se svetovalna delavka pogovarja o samopodobi, spoznavanju sebe in njihovih ciljih za prihodnost. S sedmošolci pa najprej ponovi področja iz 6. razreda, ki jim doda še pogovor o motivaciji za učenje ter predstavi strategije za učenje. Učenci so namreč za učenje bolj motivirani, če imajo pred seboj jasen cilj, to pa je njihova poklicna pot.

Od načrtovanih aktivnostih bomo do konca šolskega leta prvošolcem pokazali časovni trak, pri osmošolcih se bomo lotili strategije postavljanja vprašanj in odgovorov (uporabili bomo leposlovne knjige in učbenike), devetošolcem pa bomo predstavili miselni vzorec s povzetkom učnih strategij, pogovarjali se bomo o organizaciji učenja in zapiskov.

NASLOV: OBPANONSKI SVET**Zapis/besedilo (1. in 2. faza)**

Obpanonske pokrajine ležijo na vzhodu in severovzhodu Slovenije. Na skrajnem severovzhodnem delu je gričevnato Goričko. Na obeh straneh Mure leži Murska ravnina. Med Muro in Dravo so Slovenske gorice. Ob reki Dravi sta Dravsko polje in Ptujsko polje, ob meji s Hrvaško so Haloze in Kozjansko. Na skrajnem jugu je ob reki Krki Krška kotlina.

V obpanonskih pokrajinah je največ ravnega površja z obsežnimi kmetijskimi površinami. Med ravninami so gričevja. Podnebje je podobno kot v večjem delu Slovenije – z vročimi poletji in mrzlimi zimami, le da tu pade najmanj padavin.

Obpanonske pokrajine imajo gosto rečno omrežje. Reke imajo počasen tok in majhen strmec, ker tečejo po širokih ravninah, pogosto ob večji količini padavin prestopijo bregove in poplavlajo. Večje reke so Drava, Sava, Mura in Krka.

Najbolj značilna žival obpanonskih pokrajin je štoklja.

Obpanonske ravnine so gosto poseljene. Največji mesti sta Maribor in Novo mesto, večja mesta so še Murska Sobota, Ptuj, Krško in Brežice. Na ravninah prevladujejo velike gručaste vasi. Ob cestah so dolge obcestne vasi, kjer hiše in gospodarska poslopja stojijo ob cesti. Za gričevje je značilna razložena poselitev, kjer so hiše precej oddaljene med seboj.

V preteklosti je bilo tu najpomembnejše kmetijstvo, v ravnini poljedelstvo, v gričevjih vinogradništvo in sadjarstvo. V obpanonskih pokrajinah se je zaradi nahajališč kakovostne gline razvilo lončarstvo. V preteklosti je bila Mura znana po plavajočih mlinih. Delovalo jih je več kot sto, danes le še dva.

Kmetijstvo je pomembna gospodarska dejavnost tudi danes. Na ravninah prevladujeta poljedelstvo in živinoreja, v gričevjih vinogradništvo in sadjarstvo. Redijo govedo, prašiče in perutnino. Pridelujejo pšenico, koruzo, oljno ogrščico, sončnice, deteljo, buče ... Kmetije dopolnjujejo svojo dejavnost s turizmom. V večjih mestih so pomembne industrija in storitvene dejavnosti.

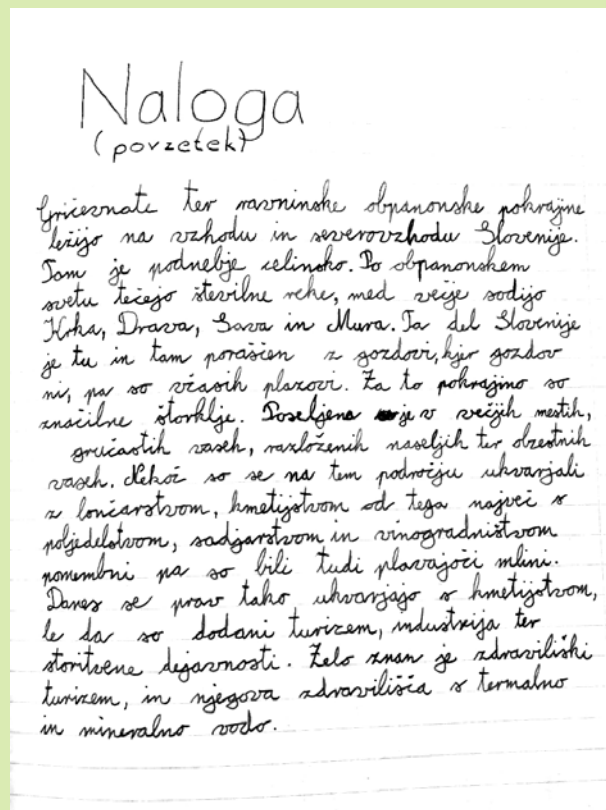
Za obpanonske pokrajine so značilni številni viri mineralne in termalne vode. Ob njih so nastala zdravilišča (Moravske Toplice, Radenci, Rogaška Slatina, Podčetrtek, Čatež, Dolenjske Toplice ...). (Mežnar, 2016)

Ključne besede

(3. faza)

- V in SV Slovenije
- ravnine, gričevja
- podnebje (vroča poletja, mrzle zime)
- gosto rečno omrežje (Sava, Drava, Mura Krka) – poplave
- gosta poselitev
- štoklje
- mesta, obcestne vasi
- gospodarstvo nekoč (kmetijstvo, lončarstvo, mlini)
- gospodarstvo danes (kmetijstvo; poljedelstvo, živinoreja, sadjarstvo, vinogradništvo)
- zdravilišča

Povzetek (4. faza):

Slika 7: Primer povzetka pri Paukovi strategiji (Foto: Tadeja Česen Šink)

SKLEP

Po zaključku triletnega usposabljanja za samo-
evalvacijo smo se na šoli odločili, da nadalju-
jemo z razvijanjem bralne pismenosti, enim
od dveh glavnih ciljev projekta. Ravnatelj je
imenoval delovno skupino za to področje, ki
je pripravila pedagoško konferenco, na kateri
smo ugotovili, da veliko aktivnosti za razvijan-
je bralne pismenosti že izvajamo. Kljub temu

smo želeli pridobiti še nekaj teoretičnega
znanja, zato smo na šolo povabili dr. Sonjo
Pečjak in Miro Kramarič, ki sta predstavili
nekaj praktičnih primerov razvijanja bralne
pismenosti. Vsem zaposlenim smo kupili
priročnik obeh predavateljic in na podlagi tega
smo članice delovne skupine skupaj z vodji
strokovnih aktivov oblikovale načrt sistematič-
nega poučevanja bralnih učnih strategij. V vsa-
kem razredu učenci spoznajo eno strategijo. ●

Viri

- Mežnar, P. (2016). *Radovednih pet: učbenik za naravoslovje in tehniko v 5. razredu osnovne šole*. (1. izd.). Ljubljana: Rokus Klett.
- Pečjak, S. in Gradišar, A. (2015). *Bralne učne strategije*. (2. izd.). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pečjak, S. in Kramarič, M. (2015). *Bralne strategije: priročnik za učitelje 3., 4. in 5. razreda*. (1. izd.). Ljubljana: Rokus Klett.
- Pečjak, S. in Kramarič, M. (2015). *Bralne strategije: primeri besedil za 3. razred*. Ljubljana: Rokus Klett.
- Pečjak, S. in Kramarič, M. (2015). *Bralne strategije: primeri besedil za 4. razred*. Ljubljana: Rokus Klett.
- Pečjak, S. in Kramarič, M. (2015). *Bralne strategije: primeri besedil za 5. razred*. Ljubljana: Rokus Klett.
- Umek, M. in Janša Zorn, O. (2016). *Družba in jaz 1: družba za 4. razred osnovne šole*. (9. izd.). Ljubljana: Modrijan.

TADEJA ČESEN ŠINK, univ. dipl. bibliotekarka in prof. nemščine, šolska knjižničarka na
OŠ Frana Albrehta Kamnik
Naslov: OŠ Frana Albrehta Kamnik, Šolska ulica 1, 1241 Kamnik
E-naslov: tadeja.sink@guest.arnes.si